

Találkozás egy írástudóval

Politika
és irodalom
címmel
tartott előadást
az Óbudai Liberális
Klubban
Eörsi István.
Aki ismeri a költőt,
az persze tudja:
ahol ő fölép,
ott nem
a szokványos
mederben
haladnak
a dolgok.
Erről számol be
TAKÁCS MÁRTA.

VANCÓS ZOLTÁN FELVÉTELE

Jött egy kis ember, piros autóval, függén, kaján gyerekmosollyal, kicsit késett, nem szabadkozott, inkább fecsegett, dedikált, leült, felállt, jött-ment még néhány percig, megmozgatta a szűk előtérben ácsorgókat, s mikor végre lehupant a terem végébe állított asztalhoz, nem vágott tekintélyes képet, hanem vidáman elmondta az életét. Merthogy az ügyis tele van irodalommal meg politikával.

Valójában azért jött, hogy egy kicsit lázítson, hogy eszünkbe juttasson néhány avultnak látszó dolgot, melyet tán nem kellene elfelejtenünk. Például, hogy az írástudónak soha nem szabad „kívül” maradnia, hogy egy pártot el lehet hagyni, ha becsapják az embert, de erkölcsi tartásunkból engedni tilos, hogy amit igaznak tartunk, azt végig kell gondolni, át kell élni és ki kell mondani, még akkor is, ha bajt hoz ránk, és végül, hogy az írástudó bizony politizál.

Úgy beszél politika és irodalom kapcsolatáról, mint a szerelemről, végül széttárja karját s anyagi mosollyal azt mondja: „Az én vezérem bensőmből vezérel”. Ekkor eszembe jut, hogy láttam én őt már valamikor, nagyon rég így mosolyogni. Gimnazista koromban, a

Trefort utcai gyakorló gimnázium egyik év végi szavalóversenyén – talán 1955-ben – ő volt a meghívott zsűrielnök. „Eörsi István, a fiatal kommunista költőnemzedék jeles képviselője” – mutatta be őt magyartanárnak, miközben a jeles képviselő vidoran mustrálgatta a gimnázium leánycsapatát. Mi persze vihorásztunk, de a tanárok féltek tőle egy kicsit, és végig feszültek voltak, mert tudták: az egyik diák József Attila Levegőt! című versét fogja elmondani, melyet – „Számon tarthatják, mit telefonoztam, / mikor, miért, kinek...” kezdetű versszaka miatt – akkoriban nem nagyon volt ajánlatos mondogatni. Eörsi csendben végighallgatta, aztán a verseny értékelésében külön kiemelte, hogy milyen jó ízléssel válogattunk a huszadik század legszebb közéleti-politikai verseiből. S amikor látta a tanárok kismulor arcvonásait, széttárta karját és elmosolyodott. Éppúgy, mint most.

Itt ül előttem ez a volt jeles ifjúkommunista, és mondja az életét. Annyi baja volt már. Miért ne vállalná hát, hogy számára '45 felszabadulás volt? S nemcsak azért, mert a fél családját elgázosították, hanem mert hitte, hogy eljött egy

igazságos társadalom építésének boldog ideje. Nem volt egyedül... Miért ne mondaná el, hogy hitt, meggyőződésből, hogy Rákosi hatvanadik születésnapjára, mások közt, ő is verset írt. Szégyen ide, szégyen oda, kapott József Attila-díjat is – 1952-ben. Minek tagadná mindezt? Csak ezekkel a tényekkel együtt hiteles ötvenhat. Velük hitelesek a börtönévek. Csak így lehet beszélni hatvannyolcra. Meg arról, hogy miért kötött ki az ellenzékiek kezdetben nem túl népes csapatában. Ja igen, Csurka Istvánnal és Csoóri Sándorral, akik a barátai voltak... De mindig örült szerencséje volt, a bajokat és kirúgásokat pedig érdeklődéssel fogadta, mert azok igen tanulságosak, s a bajok mélyén is ott rejtőzik a szerencse. Akkoriban az épp alakuló illegális Beszélő volt a szerencse, ahova ingyen írhatott, és jött egy másik örült szerencse: elmehegett ösztöndíjjal Nyugat-Németországba. Ott rájött, hogy Magyarország nincs is a térképen, ki figyel oda rá. Még most is nevetnie kell, ha erre gondol. Felsőbb szerveink azt remélték, onnan soha az életben nem jön vissza. De a rendszerváltáskor naná, hogy hazatért. Me-

gint szerencséje volt: még Kádár halála előtt sikerült megírnia az '56-ról szóló Börtönnaplót (elvégre: politika és irodalom), aztán azóta is állandóan fejjel megy a falnak, és bajt bajra halmoz. Közben vidám és elégedett, most éppen írhat és politizálhat, de ha – ne adj' isten, bármelyiket nem tehetné, akkor se változna. Ja, mert „Az én vezérem bensőmből vezérel” – mondom magamban és várom, hogy tárja már szét megint a karját és mosolyogjon, de nem teszi. Most végre van egy kis szünet, ezt kihasználja és búcsúzóul felolvas nekünk egy kis mesét. Íme:

KATICABOGARAMRÓL

Katicabogaramnak csupán hat pöttye van. Reggeli rózsalevélen napozik gondtalan.

Arra jár néhány társa, Hétpöttyös katicák, ugratják, majd gyalázzák egy délelőttön át.

„Csúnya vagy!” – mondják – „Kripli!” „Elfajzott!”, „Idegen!” Ő meg örül a napnak, s hogy olyan, amilyen.